

Блок 2. Україна в процесі боротьби за збереження національної ідеї

Урок 12. Семінар. Україна у складі Російської та Австрійської імперій у XIX ст. Національне відродження України

Історія України • ПМ • I курс • 1 година

Головна думка

У XIX ст. українці жили у двох імперіях, але зберігали мову, культуру і пам'ять. Національне відродження пройшло шлях від зацікавлення фольклором і мовою до політичних вимог прав народу.

На уроці потрібно зрозуміти	Після уроку студент/студентка зможе
порівняння становища в Російській та Австрійській імперіях; роль реформ і модернізації; культурницький етап відродження; політизація українського руху.	пояснювати ключові поняття; називати основні дати; аналізувати причини й наслідки; робити короткий історичний висновок.

Дата	Що запам'ятати
1848	революція і Головна Руска Рада.
1861	скасування кріпацтва в Російській імперії.
1863	Валуєвський циркуляр.

Матеріал подано як готовий конспект-презентацію: його можна показувати на екрані або роздати студентам для самостійного опрацювання.

1. Карта уроку: логіка вивчення теми

Крок	Питання уроку	Що потрібно запам'ятати
1	Порівняння становища в російській та австрійській імперіях	причини → перебіг → наслідки → значення
2	Роль реформ і модернізації	причини → перебіг → наслідки → значення
3	Культурницький етап відродження	причини → перебіг → наслідки → значення
4	Політизація українського руху	причини → перебіг → наслідки → значення
5	Значення інтелігенції	причини → перебіг → наслідки → значення

Проблемне питання

Яке значення мала тема «Семінар. Україна у складі Російської та Австрійської імперій у XIX ст. Національне відродження України» для розвитку українського суспільства, державності або національної ідеї?

Поняття	Навіщо потрібне на уроці
Нація	допомагає точно пояснити явище: спільнота людей, об'єднана культурою, мовою, історичною пам'яттю та політичними прагненнями.
Інтелігенція	допомагає точно пояснити явище: освічена верства, що творить і поширює ідеї.
Русифікація	допомагає точно пояснити явище: насадження російської мови і культури.

2. Історичний контекст

Тема уроку розкриває один із ключових етапів історії України: семінар. україна у складі російської та австрійської імперій у хіх ст. національне відродження україни.

Щоб зрозуміти цей матеріал, важливо бачити зв'язок між політичними рішеннями, соціальними змінами, культурою та повсякденним життям людей.

Матеріал подано як конспект-презентацію: визначення, дати, таблиці й схеми можна використовувати для пояснення і самостійного опрацювання.

Історичний фактор	Що він змінює	На що звернути увагу
Порівняння становища в російській та австрійській імперіях	впливає на владу, суспільство, культуру або економіку	які групи виграли, які втратили, які наслідки залишилися
Роль реформ і модернізації	впливає на владу, суспільство, культуру або економіку	які групи виграли, які втратили, які наслідки залишилися
Культурницький етап відродження	впливає на владу, суспільство, культуру або економіку	які групи виграли, які втратили, які наслідки залишилися
Політизація українського руху	впливає на владу, суспільство, культуру або економіку	які групи виграли, які втратили, які наслідки залишилися

Алгоритм аналізу

1) Назвіть явище. 2) Вкажіть час і місце. 3) Поясніть причини. 4) Назвіть учасників. 5) Сформулюйте наслідки для українського суспільства.

3. Основний зміст теми

Пункт	Пояснення
Дві імперії	Російська й Австрійська імперії давали українцям різні можливості та різні обмеження.
Культурницький етап	Збирання фольклору, розвиток мови, літератури, історичних досліджень.
Політичний етап	Поява партій і програм означала перехід до вимог прав і представництва.
Заборони і цензура	У Російській імперії український рух часто обмежувався прямими заборонами.
Галичина як центр	Завдяки легальнішим умовам Галичина стала «українським П'ємонто».

Проміжний висновок

Історичні події не існують окремо: економіка, влада, культура, війни, соціальні групи й міжнародна ситуація взаємно впливають одна на одну.

Типова помилка

Не зводьте відповідь до переліку дат. Історія вимагає пояснення: чому подія стала можливою, які сили діяли, кого вона посилила або послабила.

4. Причини, перебіг і наслідки

Причина / умова	Як проявлялася	Наслідок
Порівняння становища в російській та австрійській імперіях	створювала нові можливості або конфлікти для українців	впливала на політичний розвиток, культуру, права або державність
Роль реформ і модернізації	створювала нові можливості або конфлікти для українців	впливала на політичний розвиток, культуру, права або державність
Культурницький етап відродження	створювала нові можливості або конфлікти для українців	впливала на політичний розвиток, культуру, права або державність
Політизація українського руху	створювала нові можливості або конфлікти для українців	впливала на політичний розвиток, культуру, права або державність
Значення інтелігенції	створювала нові можливості або конфлікти для українців	впливала на політичний розвиток, культуру, права або державність

Запам'ятай формулу відповіді

Повна відповідь з історії має містити не тільки “що сталося”, а й “чому сталося”, “хто брав участь”, “чим завершилося” і “чому це важливо”.

Причини	Подія	Наслідки
передумови, суперечності, інтереси груп	конкретні рішення, війни, реформи або організації	зміни у владі, правах, культурі, території, суспільстві

5. Діячі, організації та суспільні сили

Хто / що	Роль у темі
Тарас Шевченко	символ національного пробудження.
Маркіян Шашкевич	представник західноукраїнського відродження.
Михайло Драгоманов	мислитель, який поєднував українську справу з європейськими ідеями.
Іван Франко	діяч культури і політики.
Михайло Грушевський	історик і організатор наукового життя.

Методична підказка

Коли називаєте історичну особу або організацію, одразу пояснюйте її дію: створив, очолив, підтримав, заборонив, реформував, проголосив, придушив.

Питання до діяча/організації	Відповідь має містити
Яку мету мав?	політичну, соціальну, культурну або військову мету
Якими методами діяв?	реформи, війна, дипломатія, пропаганда, самоорганізація
Який наслідок?	що змінилося після його/її діяльності

6. Основні поняття

Поняття	Коротке визначення
Нація	спільнота людей, об'єднана культурою, мовою, історичною пам'яттю та політичними прагненнями.
Інтелігенція	освічена верства, що творить і поширює ідеї.
Русифікація	насадження російської мови і культури.
Полонізація	насадження польського впливу в культурі та політиці.

Поняття	Як використати у відповіді
Нація	Скажіть: «Нація - це ...», а потім наведіть приклад із теми уроку.
Інтелігенція	Скажіть: «Інтелігенція - це ...», а потім наведіть приклад із теми уроку.

Поняття	Як використати у відповіді
Русифікація	Скажіть: «Русифікація - це ...», а потім наведіть приклад із теми уроку.
Полонізація	Скажіть: «Полонізація - це ...», а потім наведіть приклад із теми уроку.

Як відповідати

Визначення потрібно не зазубрювати механічно, а пояснювати своїми словами і наводити історичний приклад із теми.

7. Основні дати

Дата / період	Подія / значення
1848	революція і Головна Руска Рада.
1861	скасування кріпацтва в Російській імперії.
1863	Валуєвський циркуляр.
1876	Емський указ.
1890	створення РУРП у Галичині.

Хронологічна стрічка

1848 → 1861 → 1863 → 1876 → 1890

Як вчити дати

Дати варто групувати за логікою: передумови → ключова подія → наслідки. Тоді вони не перетворюються на випадковий список.

8. Схема для розуміння

Що відбувається	Механізм	Результат
Дві імперії	ключові дії та суперечності	історичний результат
Культурницький етап	ключові дії та суперечності	історичний результат
Політичний етап	ключові дії та суперечності	історичний результат

Схему можна використати як план усної відповіді або як основу для короткого письмового конспекту.

Завдання	Як виконати
Перетворіть схему на текст	кожен рядок схеми запишіть як окреме речення з причинно-наслідковим зв'язком.
Додайте факт	до кожного рядка підберіть дату, особу або приклад із теми.

9. Підсумок уроку

Теза	Пояснення
1. У XIX ст.	Це положення треба вміти підтвердити фактом, датою або прикладом із уроку.
2. Тему потрібно розуміти через зв'язок причин, дій учасників і наслідків.	Це положення треба вміти підтвердити фактом, датою або прикладом із уроку.
3. Для повної відповіді використовуйте поняття, дату, приклад і власний висновок.	Це положення треба вміти підтвердити фактом, датою або прикладом із уроку.

Відповідь на проблемне питання

Тема «Семінар. Україна у складі Російської та Австрійської імперій у XIX ст. Національне відродження України» показує, що українська історія розвивалася через поєднання внутрішніх процесів і зовнішніх викликів. Її значення потрібно оцінювати за впливом на права людей, культуру, державність і національну ідентичність.

Для усної відповіді

Починайте з короткої тези, далі наведіть 2-3 факти, одну дату і завершіть власним історичним висновком.

10. Перевір себе

Рівень	Завдання
Базовий	Дайте визначення 3-4 основних понять уроку. Назвіть 3 ключові дати.

Рівень	Завдання
Середній	Складіть хронологічний ланцюжок подій і поясніть, чому вони пов'язані.
Достатній	Порівняйте дві сили, організації або явища з теми за критеріями: мета, методи, наслідки.
Високий	Дайте аргументовану відповідь на проблемне питання уроку. Використайте щонайменше два факти і одну дату.

Міні-тест	Варіанти відповіді
1. Найважливіше в темі - це...	А лише дата; Б причина, перебіг і наслідки; В тільки прізвища; Г випадковий факт.
2. Повна історична відповідь має містити...	А поняття, дату, приклад і висновок; Б тільки емоцію; В лише цитату; Г тільки переказ назви.
3. Історичне значення події - це...	А її вплив на подальший розвиток; Б місце на сторінці; В складність назви; Г кількість учасників.

Відповіді

1 - Б; 2 - А; 3 - А.